

მერაბ მეგრელიშვილი

ჩაქვის საუფლისწულო მამულის ისტორიიდან

(აჭარის სახელმწიფო არქივში დაცული დოკუმენტური მასალის მიხედვით)

ჩაქვის საუფლისწულო სამმართველო დაფუძნდა 1894 წელს. საარქივო მასალებში გადმოცემულია ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორიცაა: ბრძანებები ჩაის პლანტაციებისთვის მიწის ნაკვეთების გაფართოება, 1894-1913 წლებში ჩაის ნაკვეთების დახასიათებები, ღაუ ჯან ჯაუს მოგონებები, პარიზის და ჩრდილოეთ ამერიკის ქალაქ სენტ-ლუისში ჩატარებული სასოფლო-სამეურნეო გამოფენა, ინფორმაციები სამომხმარებლო საზოგადოების საქმიანობის შესახებ, მიმოწერები ჩინელ და იაპონელ სპეციალისტებთან და ა.შ.

1898 წლის 13 ივლისს კავკასიის სამაზრო მამულების სახელმწიფო ინსპექტორის მოხსენებაში საუბარია კავკასიის ტყის დიდი მნიშვნელობაზე და იქვე ყურადღება გამახვილებულია ხის უიშვიათეს ჯიშებზე, კერძოდ: მუხა, ცაცხვი, თელა, რცხილა, წიფელა, იფანი, ლაფანი წაბლი. შინდი [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 15, ფურც. 1-2]

1900 წელს პარიზში ჩატარდა მსოფლიო გამოფენა, სადაც წარმოადგინეს ჩაქვის საუფლისწულო მამულის ფოტოგრაფიული ალბომი. მასში ილუსტრირებულია ჩაქვის მაღლობზე არსებული მუხის ტყე, ხალას ურთხელის ტყე, როდოდენდრული მთის საფარი: გვიმრა, ბზის ხე, ფინიკის ხე, წაბლის, ბერძნული თხილი, ველური ბალახეული მცენარეები, ყვავილები და ა.შ. პარიზის გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო სამ ჯგუფად დაყოფილი მთის, დაბლობის, ზეგანის ფლორა, ტიპიური ხის ჰერბარიუმი, ჩაქვის ველური ჯიშის ხეები, რომელიც იაპონური კოლექციის იდენტური იყო. მსოფლიო გამოფენაზე განსაკუთრებული სიღამაზით გამოირჩეოდა ჩაქვის ტიპიური საცხოვრისი, თავისი სათავსოებით, შრომის იარაღებით. ალბომში მარავალფეროვანი სახით იყო წარმოდგენილი ჩაქვში მცხოვრები მოსახლეობის სამოსელი. პარიზის გამოფენაზე წარმოდგენილი სასოფლო სამეურნეო პროდუქტებიდან აღსანიშნავია ფურცლოვანი კომბოსტო, მშრალი ბრინჯი, სიმინდი, ღომი, სუპტროპიკული ნაყოფი, შინდი, ვაშლი მსახალი, დაფნა, აბრეშუმის პარკი, შინაური ცხოველების საკვები (პიატილაპკა, მაღაპა), პარიზის საგამოფენო დარბაზში წარმოჩნდა სამეცნიერო გამოკვლევები, ჩაქვის მრავალფეროვანი ბუნების ამსახვეელი ი.ნ. კლინგენის ფოტორეპროდუქცია, რომლის ნეგატივები ინახებოდა ფოტოგრაფ ე.ე. კრიუგერის სალონში [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 15, ფურც. 7]

მსოფლიო გამოფენაზე ჩაქვის ჩაი დააჯილდოვეს ოქროს მედლით, რომელსაც ამშვენებდა წარწერა „მსოფლიოში საუკეთესო კონსტანტინე პოპოვის კავკასიური ჩაი“

1902 წლის 13 თებერვალს საფრანგეთის მოქალაქე პოლ მუშანი ჩაქვის საუფლისწულო მამულის მმართველისადმი გაგზავნილ წერილში მოკრძალებით მიანიშნებს ჩაქვსა და ქუთაისში სელის ბოჭკო “რამის” წარმოებაზე [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 118, ფურც. 23]

1904 წელს ჩაქვის საუფლისწილო მამული მონაწილეობას იღებდა ჩრდილოეთ ამერიკის ქალაქ სენტ-ლუისში მოწვობილ მსოფლიო გამოფენაზე, რო-

მელზეც წარმოდგენილი იყო ადგილობრივი და შემოტანილი ბამბუკის ჯიშები. ჩაქვში შემოტანილი ჩაის ჯიშებიდან აღსანიშნავია ნინდ ჯაუ, კანგრა, იან-ლა-უდუნი, ჩაქვის საუფლისწულო მამულში აწარმოებდნენ ბამბუკის უცხო ჯიშების კულტივირებას, კერძოდ მოსო, მადაკე, აომემადაკე და მიტი. [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 337, ფურც. 64]

განსაკუთრებული ინტერესით იკითხება ჩაქვის ჩაის შესახებ კიევის სამხედრო-ჰოსპიტალურ – ჰიგიენური ლაბორატორიის დასკვნა. მასში წარმოდგენილია ჩაქვის ჩაის, ცვილონის და ჩინეთის ჩაის კულტურასთან შედარებითი ანალიზი, გადმოცემულია ხარისხიანი ჩაის გამოცნობის მეთოდთა და დამზადების ტექნოლოგია. ჩინური ჩაი მზადდებოდა კუსტარული წესით, მცირე ზომის ფაბრიკებში, ჰიგიენური წესების დაუცველად, ხოლო ცვილონის ჩაი დიდ ფაბრიკებში, ტექნიკური დანადგარებით. იგი შეიცავდა ორჯერ მეტ კოფეინს. ქიმიური შემადგენლობით ქართული ჩაი მსგავსია ჩინური ჩაის, მაგრამ განსხვავებულია ცვილონურისგან, რომელიც კოფეინის მეტ რაოდენობას შეიცავს. ჩაქვის ჩაი გამოირჩევა სასიამოვნო, არომატული გემოთ და ინტენსური შეფერილობით. ჩაქვის საუფლისწულო მამულში ამზადებდნენ ჩაის სახეობას „სოლდაცი კრეპი“ და „კროშკა“ [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 147, ფურც. 29]

1898 წლის 5 მარტს რუსეთის ხელისუფლებამ გამოსცა კანონი მიწის საკუთრების შესახებ, რომლის საფუძველზე ჩაქვის საუფლისწულო მამულს გადაეცა სასოფლო საზოგადოების მიწები, კერძოდ: დიდი ჯამეს (ხალა) გორგაძეების, სახალვაშოს, ჩაქვისთავის, აჭყვის, ასევე მუხაჯირად წასული მოსახლეობის მიწები, სულ 16, 337 დესეტინა. მიწის გეგმის შედგენის დროს გლეხთა სარგებლობაში იყო 5773,90დეს. მიწა, კერძო მესაკუთრეთა და საზღვრის დამცველთა მფლობელობაში არსებული 281,55 დეს., ამიერკავკასიის რკინიგზას მიაკუთვნეს 8,15 დესეტინა მიწა, რომელ სივრცეშიც გლეხებს გააჩნდათ სათესი და საძოვარი ადგილები. მართალია ადგილობრივ მცხოვრებლების ჰქონდა ტყით სარგებლობის უფლება, მაგრამ ეკრძალებოდათ ტყის მასალის გაყიდვა [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 22, ფურც. 18]

კავკასიის სამაზრო მამულის ინსპექტორის წერილებში საუბარია რუს ლტოლვილთა მიერ ჩაქვის საუფლისწულო მიწების კოლონიზაციის შესახებ. რუსეთის ხელისუფლებამ კინტრიშის უბანში (სოფელი დიდი ჯამე) მცხოვრები პიტოვოლდი გაასახლეს თურქეთში და მისი მიწა სახელმწიფოს გადასცეს [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 22, ფურც. 2]

1879 წლის 27 იანვარს, რუსეთ-თურქეთს შორის არსებული კონსტანტინეპოლის ტრაქტატის საფუძველზე (სტ. VII) პიტოვოლდის, როგორც მუხაჯირს ჰქონდა კუთვნილ მიწაზე საკუთრების უფლება, მაგრამ წაართვეს იმ მიზეზით, რომ მან მიიღო თურქეთის მოქალაქეობა და რამდენჯერმე თურქეთში გადავიდა. მუხაჯირს უარი უთხრეს რუსეთის მოქალაქეობაზე [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 22, ფურც. 2]

1919 წლის 25 თებერვალს სახალვაშოს ჩაის პლანტაციის ზედამხედველი კიხელიძე ჩაქვის საუფლისწულო მამულის მმართველს გადასცემს ბათუმში მცხოვრები 560 ლტოლვილი ბერძენის თხოვნას ჩაქვის მამულში დასახლების შესახებ [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 502, ფურც. 3]

1919 წლის 15 მარტს ჩაქვის საუფლისწულო მამულის მმართველი მოითხოვს შეიქმნას მამულზე თურქული არმიის მიერ მიყენებული ზარალის შემსწავლელი კომისია. ასევე მიმართვაში აღნიშნულია, რომ ქართული ჯარების გასვლის და თურქული ჯარების შემოსვლის შემდეგ ჩაქვის საუფლისწულო მამულის მოსამსახურეებს შორის დაიძაბა ურთიერთობა. გაჩნდა შიში, რადგან თურქებმა დაიწყეს მოსახლეობის პირადი ქონების ძარცვა. ჩაქვის მამულის უსაფრთხოებას უზრუნველყოფდა პოლკოვნიკ კოროლიოვის რაზმი. ჩაქვის მამულში ენვერ ფაშას მოსვლის შემდეგ დაძაბულობა ფორმალურად განიმუხტა [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 502 ფურც. 6]

ჩაქვის საუფლისწულო მამულში ჩაის კულტურის განვითარების საქმეში დიდი წვლილი მიუძღვის, რგორც ქართველ, ისე რუს და ჩინელ სპეციალისტებს.

1909 წელს ჩაქვის ჩაის ფაბრიკის გამგე ლაუ ჯან ჯაუ(იგივე ლიუ ჩჰაო პენ, ლიუ ციუნჩოუ) დააჯილდოვეს არაქრისტანებისთვის განკუთვნილი წმინდა მე -3 ხარისხის ორდენით. აღნიშნულ თანამდებობაზე იგი 1901 წლიდან იმყოფებოდა. მისი ძირითადი ხელფასი შეადგენდა 1800 მანეთს. დაბადებულა 1872 წლის 7 იანვარს ჩინეთში, კანტონის პროვინციაში, ხაკის საგვარეულო. მეუღლე ლაუ იუ ტვა, ვაჟიშვილები ლაუ სიუ ჯაუ და ჯაკვა, ქალიშვილები კიუნა, მაია, სანსანი და ნოო. ლაუს უფროსი შვილი სწავლობდა ბათუმის გიმნაზიაში, მისი მეუღლე იყო ნონა თუმანიშვილი. ლაუ თავისუფალ დროს უთმობდა ნადირობას და ცხენოსნობას. მას ჰყავდა ინგლისური ჯიშის ცხენები „დოლი“ და „გალტიმორი“, რუსული „რისაკი“ და კავკასიური ყარაბადი. სამშობლოზე უზომოდ შეყვარებულმა ლაომ არ მიიღო რუსეთის მოქალაქეობა. იგი ქართველებში დიდათ აფასებდა პატრიოტიზმს და უფროსებისადმი პატივისცემას. [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 58, ფურც. 15]

1893 წლის 4 ნოემბერს ლაუ ჯან ჯაუ 9 სპეციალისტთან ერთად ჩინეთიდან მოიწვია ჩაით მოგატრე კონსტანტინე სიმონისძე პოპოვმა. მან ლაუს კაპრეშუმში საჩუქრად გადასცა ორსართულიანი საცხოვრებელი სახლი. ჩაქვში ჩამოსული 8 ჩინელი მაღარიით გარდაიცვალა, ერთი კი ჩინეთში დაბრუნდა. ლაუმ ჩინეთიდან ჩამოიტანა 1000 ფუთი ორიგინალური ჩაის ბუჩქი და იგი გააშენა ჩაქვში, სალიბაურში და კაპრეშუმში.

პოპოვის ჩაის ფაბრიკა რუსეთის რევოლუციების და თურქების შემოსევების დროს რამდენიმეჯერ დაიხურა და ისევ გაიხსნა. 1923 წლის 31 ოქტომბერს პოპოვის და აგილობრივი კერძო მფლობელების ჩაის პლანტაციებს ეკავა 850 დესეტინა მიწა. ლაუს სურვილი ჰქონდა გაეხსნა მისი სკოლა და საცდელი სადგური, მაგრამ მან ამის გაკეთება ვერ შეძლო. 1901 წელს ჩაქვის საუფლისწულო მამულის აგრონომი იყო ვ.ო. სიმენსონი. მან ჩინეთიდან ჩამოიტანა ზეთოვანი ხე „ტუ დუი შუ“, ნატურალური ტილოს ხე რამი“, (ამზადებდნენ პორტრეტს, ჩარჩოს, გობელენს) იაპონური ხე „მიცუმიტი“ (ამზადებდნენ ქაღალდს) და სოიო. სოიოსგან ამზადებდნენ ზეთს, კარაქს და საქონლის საკვებს. მან ჩაქვში ასევე გააშენა იაპონური წაბლის ხე „ნუმბო“, მანდარინი „უნშუ“, ამერიკული ვაშინგტონი -კაკელი, ციტრო, ჯინჯარი და ბამბუკი.

1913 წელს ჩაქვის საუფლისწულო მამულის მმართველი იყო ვ.ა. პეტროვი, იგი შეცვალა, კ. ს. ილიაშენკომ. 1903 წლის 14 ოქტომბერს ჩაქვის საუფლისწულო მამულის მმართველ ვიქტორ ოტონის ძე სიმენსონს და ლითონის ხიდის მშენებელ, თურქეთის მოქალაქე კონსტანტინე ნიკოლოზის ძე რომანუს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება, ჩაქვის წყალზე 12 საჟენი რკინის ხიდის მშენებლობის შესახებ. ინჟინერმა ზახარინმა წარმოადგინა 5500 მანეთის ღირებულების პროექტი. ხიდის მასალა შემოიტანეს რუსეთის ქარხნიდან. 1904 წლის 15 მარტისთვის დაგეგმილი იყო ხიდის გახსნა. დაგვიანების შემთხვევაში ყოველდღიური ჯარიმა შეადგენდა 10 მანეთს [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 29, ფურც. 1]

1916 წელს ჩაქვში ჩამოვიდა კავკასიის არმიის სარდალი, დიდი მთავარი ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძე. ამ პერიოდში იმერატორის ნებართვის გარეშე უცხოელებს აეკრძალათ ქალაქის საზღვრებში მიწის ყიდვის უფლება.

1916 წლის 23 ნოემბერს გენერალი ვოლსკი ხელს აწერს ბრძანებას ჩაქვის საუფლისწულო მამულში დასაქმებულ პირთა სამხედრო ვალდებულების შესახებ. ჩაქვის საუფლისწულო მამულში მეზობელი გურიიდან ჩამოდიოდნენ სამუშაოდ. რუსეთის ხელისუფლება სამუშაოს სანაცვლოდ მათ აკისრებდა სამხედრო ვალდებულებას. [ასს. ფ. ი-22, ან. 1 ა, ს. 403, ფურც. 86-87] ჩაქვის საუფლისწულო მამულში ოფიციალური ენა იყო რუსული, მიუხედავად იმისა, რომ მასში დასაქმებულთა 90 პროცენტს ქართველები შეადგენდნენ.

1920 წელს ჩაქვის საუფლისწულო მამული გადაეცა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას. 1921 წელს ლაუ ჯან ჯაუ გაამწესეს სამუშაოდ აჭარის მიწათმოქმედების სახალხო კომისარიატში. იგი უპირატესობას ანიჭებდა ჩაის წარმოების კუსტარულ წესს. 1925 წელს ლაუ ჯან ჯაუ დააჯილდოვეს შრომის წითელი დროშის ორდენით. ჩაქვის ჩაის საცდელ მეურნეობაში მოღვაწე ქსენია ბახტაძემ შექმნა მისი სახელობის ქართული ჩაი. დღეს ქართული ტრადიციული ჩაის განვითარების საქმეს ემსახურება ანასეულის ჩაის, სუბტროპიკული კულტურების და ჩაის მრეწველობის ინსტიტუტი.

დასკვნის სახით წარმოგიდგენთ აკადემიკოს ლადი პაპავას მოსაზრებას. იგი აღნიშნავს, რომ დღეს თუ საქართველოში ჩინეთის პროექტი „ერთი გზა ერთი სარტყელი“ განხორციელდა. მაშინ სატრანსპორტო დერეფანთან ერთად საქართველო გახდება მწარმოებელი ქვეყანა.

დანართის სახით წარმოგიდგენთ ჩაქვის საუფლისწულო მამულის ისტორიის ამსახველ დოკუმენტურ მასალას.

А к т ъ.

1898 года Марта 5 дня, я, Управляющій Чаквинским Удѣльнымъ Имѣніемъ, Статскій Совѣтникъ Снѣжковъ, согласно предложенія Господина Инспектора Кавказскихъ Удѣльныхъ имѣній отъ 5 Февраля 1898 года за № 170, во исполненіе предписанія Главнаго Управленія Удѣловъ на имя Инспектора Кавказскихъ Удѣльныхъ имѣній, основанному на состоявшемся 29 Апрѣля—2 Мая 1897 года соглашеніи Господина Министра Императорскаго Двора и Удѣловъ съ Господиномъ Министромъ Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ, о передачѣ Удѣльному Вѣдомству Чаквинской Казенной дачи въ полномъ ея размѣрѣ со всѣми правами, какія Министерству Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ принадлежатъ, или могутъ возникнуть для него и всѣхъ обязательствъ этого Министерства по названной дачѣ, въ присутствіи Господина Начальника Кинтришскаго участка Штабсъ-Капитана Рѣзанова и нижеподписавшихся понятыхъ, принялъ отъ Управленія Государственныхъ Имуществъ Кутаисской губерніи въ лицѣ Г. Батумскаго Лѣсничаго Коллежскаго Ассесора Титтенбруна, согласно предписанія сего же Управленія отъ 5 Іюня 1897 года № 7218, всѣ земли, лѣса и уголья Чаквинской дачи какъ казенныя и мухеджирскія, состоящія въ вѣдѣніи Государственныхъ Имуществъ, такъ и находящіяся во владѣніи и пользованіи кореннаго населенія четырехъ сельскихъ обществъ и пяти селеній и одного отселка: Диди Джами, Хала съ селеніемъ Георгалзе, Халваши и Чаквисъ-Тави и отселкомъ Ачкыа Кинтришскаго участка Батумскаго Округа Кутаисской губерніи, пространствомъ, согласно плана, составленнаго въ 1894 году чинами Министерства Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ въ общей сложности 16377,70 дес. изъ коихъ во время составленія плана было: въ пользованіи крестьянъ 5773,90 дес., частныхъ лицъ и пограничной стражи 281,55 дес., во владѣніи Закавказской жел. дороги 8,15 дес., во владѣніи казны 10314,10 дес. Границами Чаквинской дачи служатъ, съ сѣвера: начиная отъ берега Чернаго моря границей служить Ачкуйская казенная дача до вершины горы Кирчхели, а затѣмъ границей служить хребетъ Хала до вершины горы Тератъ, затѣмъ идетъ по водораздѣлу до горы Телатхеви и до горы Мелисъ-Цихе. Съ востока: начиная отъ вершины горы Мелисъ-Цихе по водораздѣлу и направляясь нѣсколько къ югу до вершины горы Чаквисъ-Мта, по водораздѣлу же до вершины Аджарисъ-Хели и на вершину горы Махунцетисъ-Тави, затѣмъ направляясь на вершину Хархалисъ-Тави, хребетъ Ахло-Тави, Намцварисъ-Тави, гора б. Тирала, хребетъ Каранисъ-Тави, гора Цхемебисъ-Саканэ, гора Джвари по хребту Бебисъ-Сеули до вершины Агарисъ-мта (Огія сыртъ), затѣмъ по водораздѣлу, отдѣляющему Махинджаурскую дачу отъ передаваемой до тунеля и моря. Съ запада—Черное море. На пространствѣ этомъ расположены деревни названныхъ обществъ—ко дню передачи: Диди-джамъ съ 38 дымами, Хала—шестьдесятъ два дыма, Георгалзе—семнадцать, Халваши—двенадцать, Чаквисъ-тави сорокъ восемь дымовъ и отселокъ Ачкыа—двадцать одинъ дымъ, а всего двѣсти пять дымовъ. Жители помянутыхъ селеній имѣютъ на этомъ пространствѣ, среди лѣсовъ и на открытыхъ мѣстахъ, въ пользованіи своѣмъ пахотныя и пастбищныя земли, а потому съ передачей лѣсовъ, земель и угодій названныхъ обществъ во владѣніе Управленія Чаквинскимъ Удѣльнымъ Имѣніемъ, впредь до рѣшенія общаго вопроса о поземельномъ устройствѣ населенія Батумскаго Округа, оставляется за кореннымъ мѣстнымъ населеніемъ право пользованія впредь, по прежнему, всѣми находящимися нынѣ въ пользованіи названнаго населенія, на передаваемомъ пространствѣ, пахотными, пастбищными и другими землями и лѣсами, при чемъ пользованіе послѣдними, т. е. лѣсами, выражается въ безпощинной рубкѣ и вывозкѣ населеніемъ лѣсныхъ матеріаловъ, дровъ и т. п. собственно для сельскохозяйственныхъ своихъ нуждъ, но не для продажи. Независимо отъ сего изъ передаваемой площади должно быть выдѣлено, въ будущемъ, необходимое количество земли и лѣса для нуждъ населенія, если въ томъ встрѣтится надобность при рѣшеніи поземельнаго вопроса въ Округѣ. Сдастъ Батумскій Лѣсничій Титтенбрунъ. Принялъ Управляющій Чаквинскимъ Удѣльнымъ Имѣніемъ Г. Снѣжковъ. Начальникъ Кинтришскаго участка Штабсъ-Капитанъ Рѣзановъ и Старшина сел. Ачкыа Семенъ Еленевъ. При передачѣ присутствовали Старшины и выборные отъ всѣхъ нижепоименованныхъ селеній: съ Хала и Георгалзе—Мемедъ али Васалзе, с. Диджамъ—Сулейманъ Коршубалзе, с. Чаквисъ-тави—Ади Чаушъ Зоидзе, с. Халваши—Халитъ Шарабидзе и выборныхъ 15—20 челов. отъ каждаго сельскаго общества. Актъ сей имъ объявленъ, но отъ подписи такового всѣ отказались. Начальникъ Кинтришскаго участка Штабсъ-Капитанъ Рѣзановъ. Съ подлиннымъ вѣрно: Письмоводитель Липовецкій. Августа 4 дня 1898 г. № 843.

МИНИСТЕРСТВО
ИМПЕРАТОРСКАГО
ДВОРА
и
УДѢЛОВЪ.

ГЛАВНОЕ УПРАВЛЕНІЕ
УДѢЛОВЪ.

2. ДѢЛОПРОИЗВОДСТВО.

Г. Управляющему Чаквинскимъ Удѣль-
нымъ имѣніемъ.

15. Дек. 4/93 1903.

№ 6252

Ваше письмо от 12.12.1903. г. № 6252. В нем сообщается о доставке образцов почвы и подпочвы чайной плантации и питомника. Каждый образца до 5 фунтовъ. 2. Образцы сѣмянъ чайныхъ породъ съ показаніемъ всхожести и продажной цѣ.

Ваше письмо от 12.12.1903. г. № 6252. В нем сообщается о доставке образцов почвы и подпочвы чайной плантации и питомника. Каждый образца до 5 фунтовъ. 2. Образцы сѣмянъ чайныхъ породъ съ показаніемъ всхожести и продажной цѣ.

Ваше письмо от 12.12.1903. г. № 6252. В нем сообщается о доставке образцов почвы и подпочвы чайной плантации и питомника. Каждый образца до 5 фунтовъ. 2. Образцы сѣмянъ чайныхъ породъ съ показаніемъ всхожести и продажной цѣ.

Въ виду послѣдовавшаго ВЫСОЧАЙШАГО
повелѣнія объ участіи Удѣловъ на Всемир-
ной выставкѣ 1904 года въ г. С.Луи въ
Америкѣ, при чемъ среди прочихъ экспона-
товъ предполагается выставить и Чаквин-
скій удѣльный отдѣлъ, Главное Управление
Удѣловъ поручаетъ Вашему Высокоблагоро-
дію въ возможно скорѣйшемъ времени: А.
изготовить нижеслѣдующіе экспонаты: I. Кол-
лекцію образцовъ почвы и подпочвы чайной
плантации и питомника. Каждого образца
до 5 фунтовъ.

2. Образцы сѣмянъ чайныхъ породъ
съ показаніемъ всхожести и продажной цѣ.

Стопай
Взятая из Военно-Медицинского Журнала за Август 1902

РУССКІЙ ЧАКВИНСКІЙ ЧАЙ.

[Изъ гигиенической лабораторіи при Кіевскомъ военномъ госпиталѣ.]

И. И. Кі я н и ц ы н а.

Старш. врача Кіев. артилл. склада, Прив. - доц. Унив. Свят. Владимира.

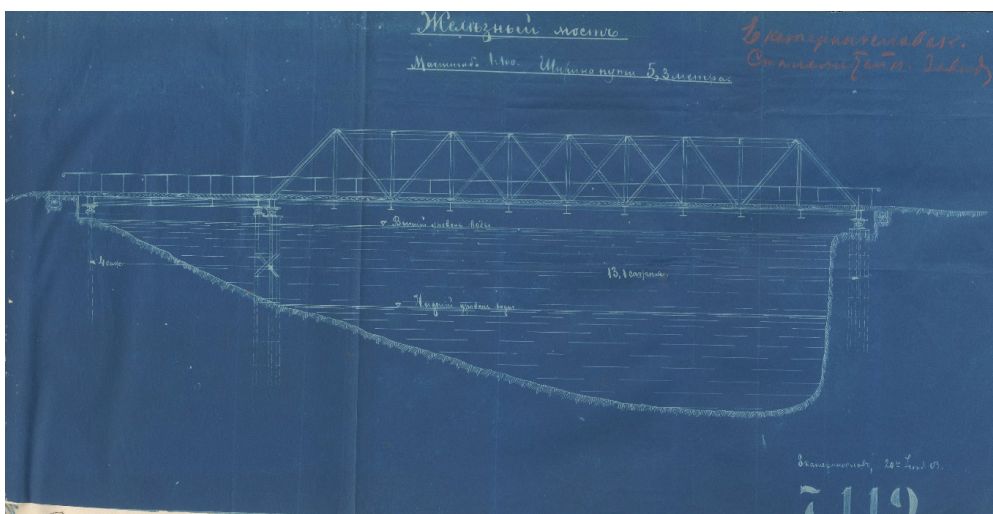
Имѣя въ виду, съ одной стороны, большое значеніе чайнаго довольствія нижнихъ чиновъ, которое получаетъ все большее и большее распространеніе, благодаря полковымъ лавочкамъ, съ другой - дороговизну даже дешевыхъ сортовъ чая, которые къ тому же весьма часто фальсифицируются, является весьма желательнымъ введеніе среди нижнихъ чиновъ Чаквинскаго чая, этого отечественнаго продукта, могущаго произростать въ нѣкоторыхъ областяхъ нашей Имперіи.

Исходя изъ этихъ соображеній, я взялъ на себя трудъ, по предложенію Окружнаго Военно - Медицинскаго инспектора Кіевскаго округа Э. Ф. Г о р б а д е в и ч а, препроводившаго мнѣ этотъ чай, подвергнуть его химическому анализу, съ цѣлью количественнаго опредѣленія въ немъ главныхъ составныхъ частей его [кофеина], дубильныхъ веществъ, эфирнаго чайнаго масла, экстрагируемыхъ водой веществъ вообще, воды изоли.)

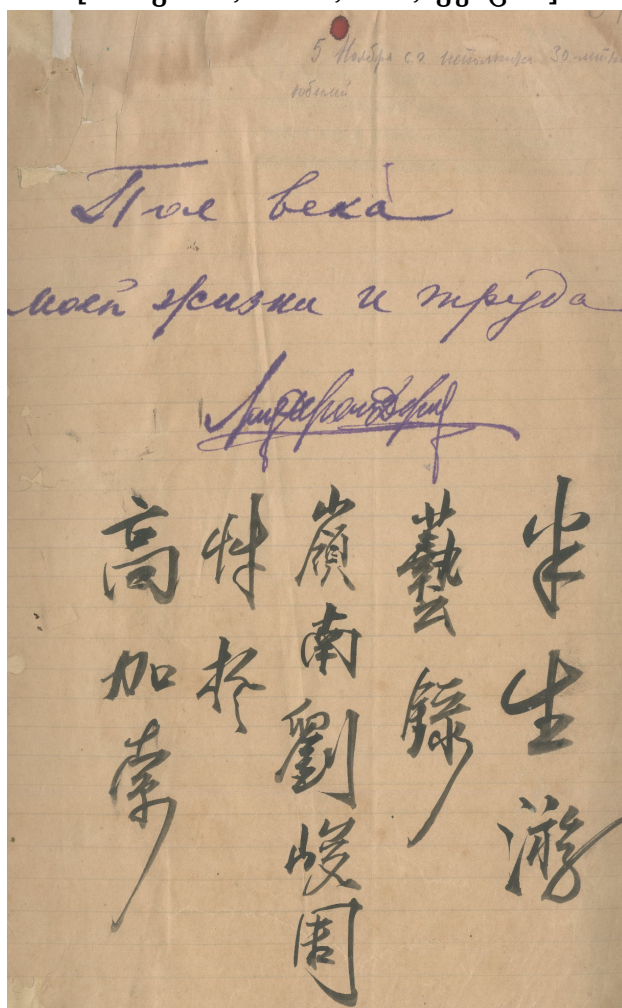
По словамъ газеты "Кавказъ", чайное дѣло въ окрестностяхъ Батума сильно развивается. Въ Чаквѣ, удѣльномъ имѣніи, въ 1902 году производили сборъ чая съ 55 десятинъ. Первый сборъ въ Апрель и Май далъ 76.325 фунтовъ сырого листа; второй сборъ въ Іюні далъ 62.430 ф., третій въ Сентябрь далъ 37.412 ф., четвертый же сборъ въ Октябрь далъ весьма малый урожай. Всего сырого матеріала было 116.165 ф., изъ этого количества получено свыше 40.000 фун. сухого, обработаннаго чая. Частными плантаторами собрано было всего 6.829 фунтовъ сырого листа. Изъ 4 $\frac{1}{8}$ фунта сырого листа получается 1 ф. сухого обработаннаго чая. Такимъ образомъ изъ урожая 1902 года на рынокъ поступать въ розничную продажу свыше 44.000 фунтовъ нашего русскаго чая.

Анализъ Чаквинскаго чая, насколько-инѣ извѣстно, до сихъ поръ не произведено, а потому въ въ интересахъ дальнейшей культуры его и болѣе широкаго распространенія у насъ эти анализы весьма желательны.

Анализъ Чаквинскаго чая [дѣною въ 60к. за фунтъ, безъ пересылки] произведенъ мною на слѣдующія составныя части и

[ახს. ფ. 0-22, აბ. 1 ა, ბ. 29, ფურც. 55]

[ახს. ფ. 3-4, აბ. 1 ბ. 49, ფურც. 51]

გამოყენებული წყაროები:

- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 15-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N15
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 118-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N118
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 337-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N337
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 22 -აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N22
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 502-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N502
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 58-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N58
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 403-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N403
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 32 -აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N32
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 147-აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N147
- ასს. ფ. ი-22, აგ. 1 ა, ს. 29 -აჭარის საარქივო სამმართველო, ფონდი ი-22 ანაწერი 1 ა, საქმე N29

Merab Megrelishvili

From the History of the Chakvi County (According to the documentary sources kept in the State Archive of Ajara)

Summary

The Chakvi county was established in 1894. The archival materials address important issues such as: Orders to expansion of land for tea plantations, characteristics of tea plots in 1894-1913, information about activities of consumer society, memoirs of Lau Jen Zhao, Agricultural exhibition materials in rural areas in Paris and North America, Correspondences with Chinese and Japanese specialists, etc.